

Stefan Popa

Winterslaap

Eigen uitgave

Voor jou

De vrouw buigt en fluistert haar petekind bewaarwoorden toe: ‘Deug, liefje, maar deug n t genoeg. Na de dood is er meer dan genoeg tijd voor nietsigheid.’

Tante Tola duwt het kind van zich af. Ze cirkeldanst zichzelf in ademnood. Haar jurk plakt al aan haar rug. Omdat ze zwart velours draagt ziet niemand haar zweet. Maar Batko ruikt het, hoe haar huid en de stof aaneenkleven. Het meisje ademt licht als haar hup. Ze springt op de leesstoel om de gasten te overzien, die over het tapijt schuifelen dat over de breedte van Tola’s woonkamer ligt uitgespreid. Op die hoogte, zo groot als een man, staart ze naar het beest, alsof ze berekent hoe groot de kans is dat ze wordt opgevreten.

Op zijn grote achterpoten danst Batko Wojtek mee met de gasten van tante Tola. Geen schakel in de cirkel, maar er middenin, naast het tweemans-orkest, een vrouw met een accordeon en een vrouw met een klarinet. Ze spelen niet slecht. De zussen moesten de beer door de deurpost duwen. Batko droeg de berenleidster met een koord achter zich aan. Het ware beest. De beer schudt zijn kop. Hij gromt. Het lijkt alsof hij de klarinet voelt. De belletjes die ze aan hun rokken hebben geknoopt. Of hij wordt gek, lastig vast te stellen bij een roofdier dat uit de wildernis is geroofd. Bij elke danspas krassen zijn teennagels door het tapijt en in het eikenhout daaronder. Kras in het hout, kras in Tola's ziel. De plankenvloer trilt, kraakt, swingt. De kerstballen in de spar zwieren mee. Batko draagt de muilkorf van een herdershond.

Niet omdat de beer zo klein is, maar omdat de herdershonden van de Balkan zo groot als beren zijn.

Klarinet, accordeon, belletjes en een muilkorf.

Dit is nog eens een feestje, denkt Batko Wojtek.

Jij dacht dat beren niet kunnen denken?

Batko overziet alles, hoort alles, snapt bijna alles. Hij is groter dan het meisje op de stoel. Slimmer dan alle gasten bij elkaar. Hij danst, als je het zo mag noemen. Zo waren de feestjes, voor Coca-Cola en Burger King, toen er nog ijzeren gordijnen waren en geen wereldwijde webben, toen het buurdorp nog een andere wereld was.

Alle rimpelhanden vullen elkaar. 'Hoppa,' roepen ze allemaal, 'hoppa!' Tante Tola port de paarden op, haar gasten, ze hinniken, wisselen om de pas.

Mensen met invloed, professoren en hun bruiden, dokters en doctors, leraren, en vrienden, buren, kennissen, collega's en gewezen familieleden. Het ziet er zwart van.

‘Is er nog rakia?’ vraagt iemand. Een terechte vraag, denkt Batko.

‘Op tafel,’ antwoordt tante Tola. ‘Er is altijd rakia.’

Een goed antwoord.

De cirkel breekt en de cirkel heelt opnieuw aan. Dansen, laat die botten kraken, dansen zullen we, dansen zullen we tot we natollen in het graf.

Alleen tante Tola, en Batko, weet waarom ze vandaag vreten en zuipen, en dansen zodat ze vervolgens nog meer kunnen vreten en zuipen. Vandaag, drie dagen na het kerstdiner, twee dagen na de naamdag van Emma, haar buurvrouw op links, en een dag na die van de heilige

Stefan, sommeerde tante Tola haar dochter om de sofa tegen de ene muur te schuiven en haar salontafel onder het raam daartegenover. Snel, maar zorgvuldig. De twee binnentapijten, de goede, de Turkse, liggen intussen gewikkeld als een koolrol op de trap naar boven. Er gaat altijd wel iets om, een glas rakia, een schotel met *pitã*, of anders wel een man. Het oude tapijt was goed genoeg voor een laatste dans, haar laatste kerst na kerst. Ze duldt alcohol noch met alcohol verdund bloed op haar karpert. En modder al helemaal niet. Modder komt er pas op wanneer het tapijt om haar kist wordt gewikkeld. ‘Hoor je me, beer?’

Omdat Batko geen schoenen had om uit te trekken, moest hij zijn poten twee keer vegen.

Natuurlijk hoorde de beer haar. Iedereen in het dorp hoort tante Tola.

Een vingerknip van de oude Tola echoot van bergkam naar bergkam en weer terug, net zolang totdat er iemand gehoorzaamt aan de duim en middelvinger van de tante van het dorp dat Kruševo heet, maar Crushuva wordt genoemd.

Iedereen hoort, luistert, gehoorzaamt en komt. Zelfs Batko en de twee vrouwen, die helemaal niet van hier zijn. Ze komen uit het noorden, van boven de Donau. Batko stapt uit de maat, bewust, maar de gasten vinden hem alsnog geweldig en willen aan zijn vacht zitten zonder het te doen, te durven. Hij kijkt naar die tante en ziet of ruikt of voelt dat ze op iemand wacht. Ja, iedereen is er, behalve hij. Hij die teleurstelt door teleurstelling. Maar kom, het is feest, denkt ze, denkt Batko, er is geen tijd voor rimpels die aan denken doen denken.

‘Hoppa!’

Dansen kan ze zolang ze wil. Leven zolang ze moet. Een martelgang is het soms, vaak, meestal. Dat hoeft geen mens Batko te vertellen. Een beer slaapt niet voor niets de winter door. Die andere beren, dan, Batko danst, sneeuw of geen sneeuw.

Batko gooit zijn snuit in de lucht. Tante Tola is een vrouw die zelfs bij leven dood is. De vrouw met de ketting trekt de neus naar beneden.

Toen de tante zelf nog een dochter was heette ze Domna, een goede naam. Ze had het de beer ingefluisterd. Haar moeder was zo verrukt met het geschenk aan haar borst, voortgekomen uit een hoogwaardigheidsbekleder uit Belgrado die haar dienstbaarheid als monarchist opeiste in naam van het koninkrijk der Serviërs, Kroaten en Slovenen, dat ze alle

vrouwen uit haar familie oversloeg en haar dochter vernoemde naar de heilige die stierf op Domna's geboortedag. Toch wordt de rosharige door iedereen in het dorp tante Tola genoemd. Zo mogelijk een nog betere naam. Toen Domna lang, lang geleden de jongen van Tola trouwde deed ze de inspanning van haar moeder teniet omwille van zoiets onbenulligs als de liefde.

Maar ach, wat doet het ertoe, ze was slechts een dochter die een bruid werd. Ze vergat haar meisjesnaam en probeert zich haar voornaam te herinneren, voor zichzelf, in zichzelf.

'Hoor eens,' zegt haar dochter die nooit een bruid is geworden in haar oor, 'ik heb hem nog eens gebeld, maar hij neemt niet op.'

'Dan wil hij je niet spreken,' antwoordt tante Tola, 'maar mij wel, let maar op, hij

zal er zijn'. Ze stapt over en knijpt in de handen van haar burens, ze kan haar schouders niet ophalen.

'Hij komt niet meer.'

Ze doet alsof ze haar dochter niet hoort. Of misschien hoort ze haar ook niet. Batko wel, hoewel hij wordt geflankeerd door de klarinet en de accordeon. Natuurlijk komt hij wel, ziet hij de oude vrouw denken. Hoeveelste naamdag is dit? Haar zeventigste, ja, het is zo ongeveer haar zeventigste naamdag. Ze heeft haar gasten niet voor niets gevraagd om in hun beste zwart te komen. Veel langer kan het toch niet duren. Ze wil wel eens weten hoe iedereen eruit komt te zien wanneer haar ogen voor de laatste maal sluiten. Zo dus, denkt de beer. Slordig zwart. De mannen met ongestreken overhemden konden al bij binnenkomst op een reprimande

rekenen, tenzij hun echtgenotes waren meegekomen, dan sprak ze hen aan op hun nalatigheid als bruid.

Batko hoopt op een pauze. In zijn ooghoeken geeft iemand de kerstlichten een slinger. ‘Pero!’ roept tante Tola, en de andere gasten doen alsof het een hoppa is.

**

Het huis ruikt naar gestremde melk. Batko houdt van melk. En honing, bessen, brood, een goed stuk vlees, afgekloven resten, kersenlikeur. Maar die geur van gestremde melk; daar kan geen ingekookte azijn tegenop. Geen eigengerijgde slinger kerstboomluchtverfrissers. Geen handje koffiebonen, met de hak geplet, in alle hoeken van het huis. Ze is al jaren uit de

handel – haar man dan, de man die tante Tola haar naam gaf, tot de dood hem scheidde van zijn geiten. De enige melk die haar woning nu nog binnenkomt staat afgesloten in de ijskast. De geur trekt haar huis binnen vanuit de schuur die ertegenaan leunt. Daar wachtte Batko tot het tijd was om te dansen. In het hooi ligt een sloophamer. Nooit gebruikt uiteraard. Van denken aan slopen brokkelt niets af. Behalve misschien haar zin om sloopstof in haar woonkamer te dulden. De schuur afbreken, af te laten breken want zelf heeft ze er de kracht niet voor, het lukt haar niet, het lukt haar niet om iemand in te huren die de sloophamer kan oprichten. Batko deed wat hij kon. Tussen de geesten van de geiten ging hij op een tafel zitten en brak de poten eronder vandaan. Ze was woest op de vrouwen die hem in bedwang

moesten houden. De schuur is gemaakt door haar schoonvader. Vlak voordat de partizanen zijn gezin naar de stad verjaagden omdat de fabrieken om arbeiders schreeuwden, hing hij eigenhandig de deur in de scharnieren.

Tante Tola tikt Emma aan, haar buurvrouw, die net zo opgaat in de dans als zijzelf, en zegt tegen haar: ‘Ik gaf mijn man een sloophamer voor zijn laatste verjaardag.’

‘Ik weet het, tante.’

‘Dat mijn vader een schuur voor de roden had gemaakt, zei mijn man toen opnieuw tegen mij...’

‘Kon hij niet verkroppen,’ vult Emma aan.

‘Het was een lastige man.’

‘De jouwe of jouw schoonvader?’

‘Alle mannen in al onze families. En alle mannen daarbuiten.’

De schoonvader wierp zich van de flat die hij nooit had gewild. Een Vlach in een flat was uitgesloten. Ze hadden geen hoogbouw nodig. Hun appartementblokken waren de bergkammen van de Balkan. Van vliegen naar vallen naar verpletteren. De zwaartekracht probeerde zijn huid en haren door de betonplaten te trekken. De straatvegers van Skopje stortten zich op het lichaam van haar schoonvader en controleerden of het klokje nog tikte. De val, de smak, zijn einde luidde in wezen het begin van haar leven als tante Tola in.

Emma: ‘Het is dat we mannen nodig hebben om vrouwen te maken.’

‘Maar de schuur heeft het overleefd,’ antwoordt tante Tola. ‘De schuur overleeft alles.’

Na de dood van de vader trok de zoon terug naar het huis waar hij geboren had

moeten worden. Terug naar Crushuva. Niet om het huis zelf, zelfs niet om het dorp, maar om de schuur. Om er geiten te stallen, geiten te melken en geiten te slachten. Eerst kwamen de geiten, toen tante Tola.

Ook zij is daar gemolken. Gezeten op een strobaal hield ze haar baby's haar tepels voor. Ze weet het nog goed, ze moet erom lachen, hardop, zo luid dat ook haar buurvrouw in de lach schiet en harder aan Tola trekt dan de cirkeldans voorschrijft. Ja, de kinderen wilden wel drinken, de oudste zeker. Misschien had ze het toen moeten zien aankomen. De oudste kreeg pas op zijn vierde tanden omdat hij zoveel zoog. Ze had hem kunnen voeden met geitenmelk, daar konden zijn darmpjes niet tegen, maar ze gaf hem haar eigen melk zodat hij haar later zou voeden.

‘Hoppa!’

Batko heeft een hekel aan dat woord. Hoppa hier, hoppa daar, hoppa, heel de Balkan door. Hoppa betekent op twee poten staan en wiegen tot de gasten onder de tafels of op bed liggen.

Hoe vaak hoort tante Tola haar zoon op de voordeur kloppen? Ze opent de deur voor een leeg bordes. Vergeet de bloemen, vergeet de envelop met de paar duizend die hij haar verschuldigd is omdat zij zijn moeder is en een tweede envelop met de paar duizend die hij haar schuldig is omdat hij van haar heeft geleend. Vergeet ook de rente, vergeet de excuses: een kus wil ze, op haar mond, op haar wang, op haar hand desnoods.

Dan is er nog het tweede kind dat slechts komt omdat het te laf is om nooit meer te komen. ‘Wil je nog wat drinken?’ vraagt haar dochter.

Batko knikt dat hij wel een kersenlikeur wil. Of een rakia, geef me een restje, of een fles waar ik een restje van maak. Hoewel hij alles ziet, alles hoort, alles voelt, alles ruikt en alles denkt, blijft de beer in het midden van de woonkamer onzichtbaar.

‘Hoppa, hoppa,’ antwoordt de jonge dokter in het midden van de cirkel. De beer haat dokters. Voor het eerst zien de anderen de man niet in het wit. Hij walst met een karaf wijn in zijn armen, een twee drie, een twee drie, en hij kust de hals van zijn danspartner nat. Batko Wojtek besnuffelt de tocht van de wijnadem van de dokter en rekt zich uit. Zijn kop knalt tegen het plafond, een drum uit de maat.

Het laffe kind brengt haar elke morgen een ontbijt. Twee te hardgekookte eieren omdat deze goed voor haar hart zouden

zijn. Eiwitten en zo. Nee, haar zoon is goed voor haar hart. Dat antwoordt tante Tola ook, de beer heeft het vanmorgen nog gehoord vanuit de schuur: ‘Ik zou jou inruilen als ik kon’.

Of nee, dat zei ze niet, dat dacht ze. ‘Ik houd meer van zachtgekookt,’ antwoordt ze elke ochtend. Ook dat is eerlijk, hoewel het een leugenachtige daad is om eerlijkheid te verzachten.

Hardgekookte, witte eieren moet ze eten. Batko houdt van hardgekookte eieren. Met schaal, maakt hem niets uit.

Het is haar eigen schuld. Dat weet tante Tola zelf ook wel. Haar oudste zoon tuitte zijn lipjes zo graag naar haar. Ze moest haar eerstgeborene geitenmelk toedienen. Gieten, mama, een open mondje, een open kans. Haar dochter zou een iets betere eerste zoon zijn. Al is het omdat ze haar af en toe kust, en ze heeft

een bankrekening voor haar geopend
waar soms geld op staat. Een
bankrekening is beter dan enveloppen,
zegt ze.

Ach, tante Tola heeft tenminste eieren
in de ochtend. Er zijn genoeg ouderen
die slechts naar eieren ruiken. Batko ruikt
het te vaak.

‘Hoppa!’

Ik vind het tijd voor een pauze, denkt
Batko, en hij gaat zitten. De vrouw prikt
hem in zijn zij met haar klarinet. Hij staat
op en wandelt op zijn plaats.

‘Fascinerend,’ zegt de man op de
pianokruk in de hoek van de kamer. Een
piano heeft tante Tola niet, dat valse ding
staat bij haar valse achterneef in Bitola,
en een pianist heeft ze ook niet. Zij heeft
deze man, een gast onder de gasten. Hij
drukt één schelp van zijn koptelefoon
tegen zijn oor en houdt een microfoon in

de lucht, alsof hij de hanglamp interviewt. Op schoot ligt een zilvergrijze machine te knorren. Zoals hij hen opneemt, neemt Batko hem op: donkerblond haar, veel te blauwe ogen, de buik van een bierdrinker, een oor zonder oorlel. De vrouwen stoten een laatste klank uit en luiden een te korte pauze in. ‘Dit is muziek!’ roept de gast die Emil heet.

Hij stond vanmiddag ineens in haar woonkamer. Op haar goede tapijt nog wel. Ze vroeg of hij bij de vrouwen en de beer hoorde, maar Batko had hem nog nooit gezien.

Een seconde dacht ze dat het iemand anders was, Batko zag het in haar ogen. Ze had geprobeerd die seconde te rekken, net zolang totdat de vreemdeling echt iemand anders was, een bekende, een bekende die een vreemde was geworden.

‘In het pension waar ik overnacht ving ik op dat u een feestje geeft,’ zei hij, het Aroemeens, Engels en Roemeens bij elkaar gekliekt. ‘Mag ik mijzelf uitnodigen?’

‘Dat doet u al.’

‘Ik beken schuld.’

‘Heeft u zwarte kleding ingepakt voor uw reis?’

‘Zwart is mijn lievelingskleur.’

‘Kunt u drinken en dansen?’

‘Alleen als ik het combineer.’

‘En vanavond?’

‘Vanavond niet. Ik wil u opnemen.’

‘Mij?’

‘Uw muzikanten. Jullie stemmen. Ons geluk.’

Voor mijn geluk is hij te laat, antwoordde tante Tola, maar vooruit. Zijn broek was vaal en zijn shirt gekreukt. Hij komt uit Transsylvanië, het hart van

Roemenië, probeerde hij haar uit te leggen, en werkt op de universiteit als musicoloog. De beer verstaat deze taal als de beste. Hij komt zelf uit de Karpaten, net als de vrouwen die hem aan een ketting door het oosten trekken. De musicoloog klapte tevreden in zijn handen. Omdat hij geen echte studie had gedaan, zocht hij in de bergdorpen naar liederen om te bewaren.

‘Duurt de pauze nog lang?’ vraagt hij aan de muzikanten en hij trekt zijn zwarte das recht.

Batko knikt met zijn kop. De ketenen rinkelen.

De vrouwen kijken alleen kort op. Wat dat ook mag betekenen. De klarinet is vervangen door een peuk. Spetters door rook. Batko Wojtek laat zich eindelijk op zijn reet vallen en rookt er ook een. De vrouw met de accordeon steekt de sigaret

voor hem aan. De gasten applaudisseren. De beer schudt zijn kop, alsof hij denkt: laat me, ook ik heb pauze. Dat denkt hij niet, hij denkt: verrek allemaal! Hij eet zijn peuk op. De gasten lachen. Het is vandaag even zoals vroeger. Even zoals het nooit meer zou zijn.

Tante Tola wil meelachen. Het lukt haar niet.

‘Het hart van mijn schoonvader tikte niet meer, maar zijn klokje nog wel,’ zegt ze tegen haar buurvrouw. Emma lacht te hard om haar te horen. Bovendien heeft ze het verhaal al eindeloos vaak aangehoord, dat kan niet anders, de beer hoorde het vandaag alleen al twee keer. De schoonvader verdween, het klokje en zijn zoon volgden. Nu staat ze zelf in de rij om te verdwijnen. Het rotten kan elk moment beginnen. Soms wordt ze wakker en denkt ze dat de rot al heeft

ingezet. Ze trekt haar dekbed weg en ziet: vals alarm. Snel zal het zover zijn. Waar ooit haar neus heeft gezeten, zal het kraakbeen plaatsmaken voor een schacht in haar schedel, in de vorm van een omgekeerd hart, en daarmee zal ze niets ruiken. De geur van gestremde melk zal verdwijnen. De duivel mag haar halen als het niet waar is.

Omdat de duivel als geit wordt afgebeeld, schuilt er omgekeerd in elke geit een duivel. Die geur is zwaar als zwavel. Alleen nu ruikt ze het niet, ze ruikt enkel de rakia. Maar als ze morgen wakker worden, als, zullen ze allemaal in hun overhemden en doorknoopjurken alcohol, zweet en geit ontwaren.

Geit.

Wat doe je ertegen? Ze weet het wel. Ze is een vrouw van antwoorden. Niets, niets

hoef je haar uit te leggen. Behalve waar hij toch blijft.

Maar wat je ertegen doet?

Hals doorsnijden, vacht verwijderen, organen apart leggen en de rest roosteren boven een open vuur. Batko lust ze ook rauw, of halfvergaan als het moet. De duivel innemen en weer uitschijten.

Haar dochter voert het vuur met dood hout dat ze in de hooggelegen bossen heeft verzameld. Hakken, scheuren, knakken, oppakken. Takken en blokken, bladeren en naalden. Beuken, dennen en een scheut rakia. Telkens wanneer de vlam naar de fles klimt moet ze lachen. Haar zolen verdwijnen in het smeltwater – schoonstampen voor ze mag binnen-komen. Vanachter het raam kijkt

tante Tola toe. Batko kijkt hoe zij toekijkt. Ze wil niet dat haar dochter de rozenstruiken verwondt. Ze bekijkt haar en zichzelf. Vanuit de kerstboom staren tientallen bolle tante Tola's terug, gespiegeld. Rode ballen, groene ballen, blauwe ballen, gouden ballen, zilveren ballen.

Haar dochter danst een eigen cirkel rond het vuur. Haar oudste zou zo iets nooit doen. Die maakt geen vuur, die danst niet, niet tussen hitte en kou. Haar dochter heeft schijt aan alles, behalve aan haar moeder. Haar oudste aan niemand, behalve aan zijn moeder.

Tante Tola loopt naar de lange tafel en schenkt zichzelf een pruimenjenever in die de musicoloog uit Roemenië heeft meegenomen als dank bij voorbaat. Hij toonde haar de inhoud van de achterbak van zijn Dacia 1310. Tientallen

frisdrankflessen. Dat behelst recyclen in Zuidoost-Europa: cola drinken, flessen omspoelen en er eigen stooksels van pruim, peer, druivenpulp, abrikoos, appel of graan in schenken. Ze toost met Emil, op hem, op haar gast, zonder dat hij haar ziet. Goddank.

Batko ziet het. Nooit proost er iemand op de beer die denken kan.

De mannen die staan, soort van, staan op onvaste benen en houden zich vast aan het tafelblad met platen vol pitã gevuld met kaas of spinazie, bakjes met olijven, witte kazen, smeltkaas uit de oven, *pastrmalija*, de Macedonische pizza waar de Italianen en de Turken slechts van dromen, gevulde lamsmaag, aardappelstoof, gebakken bonen, ronde broden die lijken op de Turkse maar dat absoluut niet zijn, kommen ajvar om scheurbrood in te dippen, en een schaal

met glimmende *tulumba* voor de vette zoetekauw.

‘Ik houd van u,’ zegt een gast en hij kust tante Tola op haar wang. Haar huid plakt nu van de siroop en frituur.

‘Ik ook van mezelf,’ antwoordt ze.

De man, die de goedlachse Turk wordt genoemd omdat hij uit een Ottomaanse familie stamt, de enige familie die in het dorp bleef, en altijd lacht, veel te veel lacht voor deze streek, alsof hij wil goedmaken wat niet goed te maken is, die goedlachse Turk slaat zichzelf op zijn buik, een pudding onder een strakgetrokken shirt. Hij eet niets wat ongezond is. Niemand weet hoe hij aan die buik komt, hijzelf al helemaal niet. De goedlachse Turk is een Turk zoals de vrouwen in tante Tola’s familie de Turken beschreven: een snor boven de lip en een snor boven de ogen. Maar hij is niet een

Turk uit de verhalen. Geen overheerser, geen afperser, verkrachter, of moordenaar. Hij is de beste bakker die er is. Hij trommelt nog wat na op zijn pens. Hij wordt dik van zijn werk, zegt hij, van het inademen van baklava en börek. Hij proeft een hapje van de börek die tante Tola heeft gemaakt (laten maken door haar dochter) en zegt: ‘Ik kan mijn bakkerij wel sluiten’.

Haar dochter komt net binnen en hoort het – natuurlijk, ze houdt exact in de gaten wie wat eet, net zoals haar moeder dat doet, en ze hoopt net als haar moeder dat er van haar gerechten het minste overblijft, een lege schaal börek voor haar en een halfvolle plaat pitã voor haar moeder, leer tante Tola haar dochter kennen, leer tante Tola zichzelf kennen.

‘Ga dansen, lieve Turk van me,’ zegt ze. En de goedlachse Turk danst.

En het dode hout brandt.
En alle dochters en zonen pakken
elkaars hand.
En het orkest van twee vrouwen zet
nog eens aan.
En Emil drukt zijn oor dicht en luistert
met zijn microfoon.
En de dokter drinkt.
En de klarinet port de beer.
En Batko Wojtek brult vanachter zijn
muilkorf.
En tante Tola, zij kijkt nog even toe. Zo
zal het zijn als ik er niet meer ben, ziet
Batko haar denken.
‘Dans je echt niet mee?’ roept een
vrouw vanuit de cirkel naar de Roemeen
achter zijn muziekmachine.
‘Jullie feesten, ik werk,’ zegt hij. Hij
glimlacht. Tante Tola kent mannen.
Waarschijnlijk denkt hij dat hij indruk
op haar heeft gemaakt. Hij werkt. Niet

met zijn hoofd en niet met zijn handen, maar met zijn oren. Op een universiteit nog wel. Hij komt in andere landen. Hij spreekt in talen. Hij leest muziek.

De dochter leunt tegen haar moeder, alsof ze haar geur van rook en as aan haar wil afvegen. Ze glimlacht naar Emil, de musicoloog, de professor. Het is tijd om in te grijpen: ‘Roemenen dansen in verkeerde cirkels’.

Haar dochter neemt een slok uit de fles rakia en vraagt of haar moeder ook wil.

‘Ik wil alleen een beetje liefde,’ zegt ze, en ze duwt haar weg.

‘Ik ook,’ zegt ze. Ze kijkt kort naar Emil.

Het tweemansorkest van vrouwen speelt een traag bruiloftslied. Ook hier past een hoppa, vindt tante Tola. Ze doet er twee, kort achter elkaar, hoppa, hoppa, en voegt zich weer bij de dansers. Ze pakt een ruwe hand, zonder te kijken van wie

deze is. Haar blik is strak op de grond gericht en zo danst ze twintig minuten met haar echtgenoot die er niet meer is. De man die haar zijn naam gaf, in ruil voor de twee kinderen die ze hem schonk.

‘Ik houd van je.’

‘En ik van jou, tante Tola,’ antwoordt de museumdirecteur.

De cirkel laat los. Het is stil. Niemand zegt iets. Tante Tola knikt naar het de muzikanten en haalt haar wijsvinger langs haar keel. Batko Wojtek vat het op als een bevel en laat zich op het buitentapijt vallen. Zit, af, koest, dood. Eindelijk rust. De klarinet wijst naar de buik van de beer. Tante Tola recht haar kromme rug en zet in: ‘De zon ging onder, de zon ging onder toen het meisje werd gescheiden van haar mama en papa...’ Het is een lied dat Batko niet kent.

Zijn leidsters steken allebei een peuk op. Hij krijgt niets. De oude stemmen verweven hun woorden met die van tante Tola. Samen maken ze een lied. Om de beurt, tegelijkertijd, meerstemmig. Kattengejank, noemen noordelingen het, een kudde schapen tijdens voedertijd. Wie de kunst weigert te horen, hoort melodieuus geblaas.

Emil doet zijn koptelefoon af en brengt de microfoon dichterbij. Als tante Tola zwijgt, springt de man die muziek heeft gestudeerd overeind. Hij kan nog net zijn machine opvangen. 'Bravo!' Hij klapt en joelt. De andere gasten volgen zijn voorbeeld. Batko staat op en klapt mee.

'Het is tijd om te dansen,' zegt ze, meer tegen Emil dan tegen de band. De instrumenten herrijzen, zonder een toon voort te brengen. Klarinet, accordeon, berenketting: in de aanslag.

Batko Wojtek danst op zijn plaats, alsof er kolen onder zijn poten branden.

Tante Tola ontvouwt net het nut van het strijkijzer aan een jonge dame die een aangetrouwd nichtje zegt te zijn. Dan slaat ze een kruisje, roept Jezus Christus aan, en slaat er nog een. Daar staat hij. Zijn zwart is zwarter dan dat van de anderen. Nieuw zwart, ongewassen zwart. Het is niet haar eerstgeboren zoon – was die man maar haar zoon! – het is de nieuwe burgemeester. Iemand die meer is dan brood en kaas. Het duurt te lang voordat hij bij haar komt, dus loopt ze op hem af, zo snel als ze kan zonder een heup te breken. Hij kust haar hand, omdat haar mond onfatsoenlijk zou zijn.

Dat, en omdat de man net getrouwd is, de arme ziel.

‘Ik feliciteer u,’ zegt hij.

‘Dat zie ik,’ antwoordt tante Tola. Ze draait haar kin een beetje weg en lacht daar zo aanlokkelijk mogelijk bij. Ze heeft geen tanden meer, maar ze weet dat zo’n detail voor sommige mannen geen bezwaar is. Integendeel zelfs. Zeker in de steden kunnen vrouwen van haar leeftijd na een bepaalde tijd niet meer naar buiten zonder belaagd te worden. Dat is op het nieuws geweest. Vrouwen zonder tanden bijten niet.

Ergens vindt ze het jammer dat ze geen stadsmens is.

Batko moet bijna overgeven, maar ziet daarvan af omdat hij een muilkorf draagt.

‘Ik had u niet verwacht, meneer de burgemeester,’ zegt ze. Wat niet waar is. Ze heeft hem meer dan vijfmaal

uitgenodigd. In het voorbijgaan, per kaart, per telefoon, via zijn rechterhand, door ieder ander uit te nodigen die van betekenis is, en via zijn vrouw, die zo te zien thuis is gebleven. ‘Ik ben maar een oud mensje.’

‘Ik kom liever op uw naamdag dan op uw begrafenis,’ antwoordt de burgemeester. De meid reikt hem wat te drinken aan voordat tante Tola haar dat kan opleggen. De meid is haar dochter. Alle dochters horen meiden te zijn. De hare is er een, hoewel een niet al te beste. Ze kookt de eieren te lang en schenkt de glazen lang niet vol genoeg. Toch klaagt de burgemeester niet, hij is een heer als altijd, hij drinkt zijn rakia met een zuinig mondje en een groot hart.

‘Wat kan een vrouw als ik op een man als u antwoorden?’ Ze heeft trouwens iets voor hem.

Beter nog even wachten.

De burgemeester lacht. ‘Zelfs als u niet weet wat u zeggen moet, zegt u iets. Mijn moeder, onoverwinnelijk in discussies en een veroveraar als Alexander de Grote, herinnert zich nog de ruzie die zij met u had over de kerstverlichting die geel verlicht moest zijn en niet gekleurd.’

‘Maar uw moeder is overleden?’

‘Moet u nagaan, tante Tola, moet u nagaan.’ De burgemeester knijpt in haar bovenarm. Hij lacht vriendelijk, verleidelijk zelfs. Dat ziet ze, dat ziet ze heus.

Dat ziet ze verkeerd, denkt Batko. Zijn achter-poten beginnen moe te worden. Hij wil liggen. In de winter horen we te slapen, niet te dansen.

‘Het zwart staat u,’ zegt ze. Ze hoopt op een compliment terug.

De burgemeester excuseert zich. Hij wil zich niet opdringen. Tante Tola blijft alleen achter, alleen met haar dochter die ze om een dubbele rakia vraagt. Een dubbele die telt als één.

De burgemeester probeert haar te overtroeven. Hij denkt dat het zijn dorp is, maar ons Crushuva is haar dorp. Dat weet hij ook wel. Maar hij blijft een man, hij denkt dat hij haar meerdere is. Even ziet ze twee burgemeesters. Ze wrijft in haar ogen. Zo fel dat ze bang is haar netvlies los te vegen.

‘Hoppa!’

Haar hoppa’s ploppen met vertraging door haar lippen.

‘Nog een dubbele!’ roept ze naar haar dochter.

Haar dochter hoort haar niet. Ze hoort alleen de musicoloog. Emil kijkt naar

haar voeten, de dochter kijkt in zijn decemberogen en vriest aan hem vast.

Ik doe het zelf wel, denkt tante Tola. Ze roept naar de jonge Griek. ‘Dokter, geef me wat van je medicijn.’

‘Ik genees u van uw dorst.’ Eerst neemt de man een slok uit de fles. Dan nog een. Zijn lippen komen er niet los van. Tante Tola steekt haar beker naar voren. Ze ziet hoe een dunne streep zijn snor aanzet. Een strip waar je aan moet trekken om de fles van de man te scheiden. Ze brengt haar duim- en wijs-vingernagel naar de haartjes. De Griek deinst terug. ‘Uw hoestdrankje, Domna,’ zegt hij, en hij gunt haar een slok.

‘Noem me tante of Tola, of allebei,’ antwoordt ze. Domna heet ze alleen in haar herinnering, en in haar medisch dossier.

‘Laat ons drinken op uw naam.’

‘*Yamas*, dokter, op jouw gezondheid.’

Dat we elkaar vaker mogen zien, denkt ze. Haar glas is leeg.

De burgemeester eet niet genoeg. De pitã is lekker, daar heeft tante Tola persoonlijk op toegezien. Ze schaduwt hem. Batko aanschouwt het met zijn kop tegen het plafond. De burgemeester pikt een beetje van de kaas – schaap, geen geit, nooit meer geit. Natuurlijk eet hij van de kaas. Maar er is meer, veel meer. Ze wil naar hem toe lopen, hem eigenhandig voeren als het nodig is, maar ze moet juist de andere kant op, naar het toilet, anders plast ze in haar broek. Dat wordt een vrouw met zoveel naamdagen vergeven, weet ze, maar ze kan niet in haar broek plassen op haar eigen feest. Zolang

sterven niet lukt moet ze leven met de gratie die een bejaarde wordt toegestaan.

Batko houdt het al die tijd op. De ketting rinkelt. Een beer doet het alleen buiten. Anders wordt zijn neus van zijn snuit getrokken. Hij luistert langs de klarinet heen hoe de oude vrouw rilt in het mensen-hok. De bril is koud en beweeglijk. Ze probeert de alcohol naar beneden te persen, naar haar blaas.

‘Ben je er?’ vraagt ze.

Natuurlijk geeft niemand antwoord. Batko broemt een beetje uit respect.

Terug van het toilet – hoe is ze ook alweer gelopen? – ziet ze pas hoeveel mensen er voor haar gekomen zijn. Iedereen trouw in het zwart gekleed. Ze vouwt haar handen samen. Ze wil iedereen kussen, maar het zijn simpelweg te veel gasten. Dus laat ze het er maar bij. Lieve, lieve mensen. Elke verjaring brengt

hun rouw om haar dichterbij. Eigenlijk zou ze het eten en drinken van het tafelkleed moeten vegen en er zelf op gaan liggen. De burgemeester neemt er toch nauwelijks iets van. Ogen toe en sterven maar. Het is perfect. Ze voelt dat ze getroost moest worden. Tante Tola klampt zich vast aan haar dochter, die na de dood van haar moeder door heel het dorp tante Tola genoemd moet worden. Een naam om door te geven. Een erf titel.

‘Waar is de burgemeester?’ vraagt ze. Dat weet de dochter natuurlijk niet. Ze kijkt alleen naar de musicoloog en hoe zijn lippen na elke slok kort aan zijn glas blijven plakken.

‘Het hout is bijna op,’ zegt ze tegen haar moeder.

‘Heb jij de burgemeester echt niet gezien?’

‘We hebben bijna geen hout meer.’

‘Hebben we nog een burgemeester?’

De dochter loopt weg. Via de lange tafel. Ze pikt een gehaktbal uit de schaal en knoeit tomatensaus op haar shirt.

Tante Tola wurmt zich door de cirkel. De twee bandleden, een asbak op de grond, een ronddansende dokter, een beer met een muilkorf die haar lijkt te volgen met zijn ogen als jasknopen. Geen burgemeester. Haar petekind grijpt haar bij de zoom van haar jurk. ‘Moet papa jou niet naar bed brengen?’ vraagt tante Tola.

‘Papa ligt al op bed,’ antwoordt het kind. ‘Hij was duizelig van alle rondjes die hij heeft gedanst.’

Alle rondjes die hij heeft opgedronken, bedoel je, denkt tante Tola, denkt Batko. Maar ze houden zich allebei in.

‘Zoveel heeft hij niet gedronken, zei hij, zei hij tegen mama.’

Of haar gedachten zijn lek, of het petekind kan gedachten lezen. Tante Tola mompelt: ‘De man, de samenvatting.’

‘Ik heb dorst.’

‘Heb jij de burgemeester gezien?’ vraagt tante Tola. Ze bukt een beetje. ‘Jij bent klein. Zoek de duurste schoenen en roep me als je ze gevonden hebt.’

Het meisje heeft geen zin in zoekspelletjes en prikt de beer in zijn buik. Batko lacht. Het meisje gilt, alsof hij haar zou verslinden. Tante Tola trekt haar aan haar kraag. De vrouw met de ketting rukt de beer naar achteren, of dat probeert ze. De beer sjort haar naar voren. De ketting schuurt over de vloer.

‘Hoe heet de beer?’ vraagt het petekind.

‘Batko,’ antwoordt tante Tola.

‘Batko Wojtek,’ zegt de vrouw. Batko wil zeggen dat hij helemaal niet zo heet, dat hij al een naam had. Hij kan denken,

voelen, ruiken, kijken, proeven, horen, maar praten kan hij niet, niet hier.

Het meisje herhaalt de naam tweemaal en lacht. ‘Wat een gekke naam.’

‘Dat is Pools. Ze zeggen dat dit familie is van Wojtek, de Poolse beersoldaat.’

‘Wie zegt dat?’

‘Ik, onder andere.’ De vrouw met de klarinet veegt haar mond droog aan haar mouw, alsof ze de leugen wil deppen.

‘Wojtek promoveerde als eerste en enige beer tot korporaal. Hij tilde munitie, dronk bier en koffie en at sigaretten. Gaf hem een bevel en hij salueerde. Maar doden deed hij niet. Hij herinnerde de soldaten aan het leven. Wojtek was een echte oorlogsheld.’

‘Drinkt deze Batko Wojtek ook bier?’ vraagt het kind.

De vrouw steekt een sigaret op en geeft deze door aan de beer. Batko vreet de

brandende peuk meteen op. ‘Nee, beren drinken geen bier.’

‘Maar hij eet wel sigaretten.’

‘Alleen als er geen kleine meisjes in de buurt zijn om op te kauwen.’

Het meisje verdwijnt. Eventjes maar. Voor nu.

Tante Tola blijft. Eventjes maar. Voor nu.

Ze valt bijna om. Ze wil steunen op haar salontafel, maar ze kan haar salontafel niet vinden. Dus steunt ze op de goedlachse Turk, die in kleermakerszit in slaap is gesukkeld.

Buiten brandt het vuur. Daar moet ze heen. Daar is ze nodig. Er is weinig hout, ziet ze, ze moet het tegen haar dochter zeggen.

Haar hakken verdwijnen in de sneeuw. Haar enkels worden nat.

‘Burgemeester?’

De accordeoniste draait zich om. Ze heeft de sneeuw van de vlierboomwortels gepiest en frommelt haar billen in haar pantalon. ‘Mijn lievelingsinstrument,’ zegt ze.

‘Je kunt er vast goed mee spelen,’ antwoordt tante Tola. Daarom houdt ze niet van muzikanten. Of van musicologen.

Tante Tola rondt haar rozenstruiken. In de conifeer branden de kerstlichtjes – warm geel, zoals dat hoort. Batko ziet door de ramen hoe ze naar de andere kant van het huis wankelt, waar de schuur tegenaan leunt. Hij ziet haar niet langer. Zijn oren, rond als satellietschotels, staan overeind.

De schuurdeur kraakt.

Een man schreeuwt en valt bijna om.

Tante Tola gilt.

‘Wilt u mij dood hebben, mevrouw?’

‘Niet voor niets zijn we vandaag allemaal in het zwart gekleed,’ antwoordt tante Tola. Ze grijnst, ze is tevreden, ook al trilt haar stem. Het zijn de koude enkels, houdt ze zichzelf voor.

De burgemeester gaat met een zucht op een hooibaal zitten. Hij drukt zijn vuisten erin. Het gedroogde gras knarst. ‘Ik wil u niet lastigvallen,’ zegt hij.

‘Ik zal u lastigvallen,’ antwoordt tante Tola. ‘Op wat schapenkaas na heeft u niets van de tafel gepakt. Ik heb alles zelf gemaakt.’ Haar dochter zou kuchen als ze haar zou horen.

Hij zegt niets. Hij moet getroost worden, dat ziet ze direct. Ze is goed in troosten. ‘Het ruikt hier nogal naar gestremde melk,’ zegt ze. Het klinkt als een excuus. Misschien troost het.

‘Geiten,’ antwoordt de burgemeester. Batko vermoedt dat hij naar de halsbel

aan de muur kijkt, een bel als een melkbus. De man heeft verstand van zaken, hoewel hij zich geen moment in zijn leven heeft beziggehouden met vee. Met die gladde handjes van hem. Handjes die bij praatjes passen.

Tanta Tola lacht. Ze ziet hoe de burgemeester naar haar tanden spiedt, naar waar haar tanden ooit hebben gezeten. Ze voelt hoe hij de plooien inspecteert die haar lippen vervangen, haar lippen die haar tanden vervangen. Ze pakt zijn hand. Troost. Dat lijkt hij te waarderen, een glimlachje. Hij zit ergens mee. Al het lijden is anders en tegelijkertijd precies hetzelfde. Ze wil alles wegnemen. Ze is niet heilig, maar niets belet de mens om te streven naar het heiligdom.

‘Geiten,’ herhaalt ze.

De burgemeester knijpt in haar vingers, Batko hoort de beenderen kraken, de oude vrouw zucht. Alsof ze moet doorpakken. Ze leidt zijn hand naar haar kruis. Ze is bejaard maar ze kent de weg, nou en of. Hoe dichterbij ze haar kruis nadert, hoe zwaarder de hand van de ander weegt.

‘Ik ben getrouwd,’ zegt hij en hij drukt zijn vuist opnieuw in het hooi.

‘En ik ben getrouwd geweest,’ antwoordt tante Tola, waarbij ze haar kin naar beneden drukt en dwars door de burgemeester heen kijkt – niet een man als alle anderen maar een man blijft het. Ze toont haar trouwring, die ze nooit van haar vinger heeft gehaald, simpelweg omdat deze is vergroeid met haar huid, zoals een boom een traliehek in zijn bast opneemt, zo plooit haar vel om het goud heen. Wordt haar nog een decennium

gegund, dan zou ze de ring volledig tot zich nemen.

Nu pakt de burgemeester haar hand en kust de rug. ‘Ik dank u voor de rakia en de overheerlijke hapjes.’

‘Mij houdt u niet voor de gek: u hebt niets gegeten!’

‘Je hoeft niet altijd ergens van te proeven om te weten dat het lekker is.’ De burgemeester verlaat de schuur trager dan hij lijkt te willen. Onderweg haalt hij zijn vingertoppen over de sloophamer. Hij ruikt aan zijn vingers en zucht.

‘Hoppa,’ hoort ze, vanaf de andere kant van de muur waar Batko nog altijd op zijn plek danst. Een uitwisseling van zintuigen. Het huis krijgt geur, de schuur krijgt geluid.

En wie troost mij?

Al meer dan zeventig jaar is ze een dame geweest, dus vannacht zet ze het op een zuipen. Tante Tola schenkt voortaan zelf haar rakia in. Omdat ze dubbel ziet, drinkt ze dubbel. Vier voor de prijs van twee, vijf voor de prijs van één. Ze krijgt gezelschap van de zwager van de burgemeester en de dokter. Toen ze de heren voor de zoveelste keer liet beloven dat ze aan de burgemeester moeten rapporteren hoe goed ze tegen rakia kan, stapten ook de heren op.

Alleen Batko danst nog tussen de instrumenten. Voor de zekerheid. De twee vrouwen hangen op de tafel met hapjes en kijken af en toe of hij er nog staat.

‘Ik zeg helemaal niets tegen die klootzak,’ fluistert de zwager met een

gezwollen dronkemanstong tegen de dokter.

De dokter slaat een arm om hem heen en zegt: 'Wrok is slecht voor je hart. Spoel je mond.' Hij houdt de man een fles aanbiedingswhisky voor. En neemt zelf de eerste drie slokken.

Vrijwel iedereen in het zwart is huiswaarts gekeerd.

De microfoon van het opnameapparaat bungelt aan het draad, net boven de vloer. De bandleden drinken alsof er haast bij is, *presto, rapido*, steeds sneller. Zelfs het neerkomen van de glazen is niet vrij van ritme. Klotemuzikanten. Batko Wojtek laat zich op zijn voorpoten vallen en voelt zich even bijna beer. Hij sluipt naar de hoek van de kamer en kauwt op gevallen schilfers börek. De ketting ligt om de houtkachel. Tante Tola roept om haar dochter. Haar dochter hoort haar

niet. Het is een slechte meid, dat blijkt eens te meer.

Haar zoon hoort haar wel. Soort van. Hij drukt zijn voorhoofd tegen de schouder van zijn moeder. 'Ik ben er.'

'Het vuur buiten is bijna uit.'

'Net als dit feestje, als dat het is.'

'We moeten door, schat,' zegt ze. 'Jij moet nog thuiskomen. Het vuur moet oplaaieren.'

'Er is hout nodig. We hebben geen hout meer. Ik kom nooit meer.'

Tante Tola duwt hem weg en wijst naar de kerstboom voor het raam: 'Hout met haren,' zegt ze. Ze houdt de achterdeur voor hem open. 'Gooi er maar in.' Haar zoon komt niet in beweging. Haar zoon is weer verdwenen. Haar zoon was er nog niet, het was haar verbeelding, dezelfde verbeelding die haar en hem in leven houdt. Dan doet ze het zelf wel. Ze ruikt

te veel naar rakia om te twijfelen. Ze pakt de boom op, zoals jongens meisjes optillen tijdens dorpsfeesten, en laat pas los boven het vuur. De kerstballen spatten als eerst.

Batko vindt het alleraardigst om aan te horen. Hij vreet van de schotel met pitã. Dus het wordt toch nog een feest.

Tante Tola legt het opnamemachineding van de musicoloog voorzichtig op de grond en sleept deze aan de microfoon naar de deuropening. Zitten moet ze. Het is een prima kruk. Het vuur warmt haar op. Dat is belangrijk. Ze moet warm blijven tot ze koud wordt. Want haar zoon komt.

Hij moet.

Misschien wacht hij tot ik koud ben, denkt ze. Zo is hij, zo kan hij soms zijn. Alleen omdat ik voor iedereen een tante ben en te weinig een moeder voor hem.

Hij zegt mama noch tante. Domna noch Tola.

Ze springt weer op. Ze is iets vergeten maar weet niet meer precies wat. Ze gaat weer zitten.

Haar oudste moet komen. Tante Tola probeert terplekke te sterven. In plaats van de dood te vinden, valt ze in een diepe slaap met haar voorhoofd tegen de pui.

Gestremde melk.

Parfum als aardbeiensiroop.

Op de grens tussen waken en slapen breken de ogen van tante Tola open. Haar dochter en de musicoloog sluipen langs het sluimervuur terug het huis in en schampen haar. ‘Op de naamdag van je moeder nog wel!’ schreeuwt ze haar dochter na. ‘Je kunt dat magere lijf van je op elk moment van het jaar verkopen, en

dan doe je het op de belangrijkste dag van de vrouw die je heeft gevoed?’

De wangen van haar dochter zijn nog rood. Hij heeft haar goed opgehitst, ziet Batko. Hij kan niet stoppen met lachen. Het klinkt alsof er een mens lacht, een man met een bulderlach, een beetje als de goedlachse Turk, maar geen mens hoort hem. Er steekt hooi uit hun haren.

‘Technisch gezien is het niet meer jouw naamdag, mama’. Ze loopt snel door naar het toilet, haar liezen tegen elkaar aangedrukt.

‘Wees niet te streng voor uw dochter,’ zegt Emil, de notenprofessor. ‘Er zit muziek in haar.’

Tante Tola snikt. Iedereen mag het zien, denkt ze, iedereen mag het weten. Iedereen moet het ook weten. Maar alleen de berenleidsters annex muzikanten en Emil de musicoleugenaar

zijn er nog. Tante Tola is jaloers. Zo simpel is het. Uiteindelijk valt heel de wereldgeschiedenis der mensen terug te leiden naar jaloezie.

‘Niet huilen,’ zegt Emil. Hij probeert haar te omhelzen. Goedkope parfum, gestremde melk.

Ze gedooft zijn armen. Het kan haar niets meer schelen. Ze zegt dat ze spoedig zal sterven, en hoewel ze dat in de tien jaar daarvoor elke maand voor-voelde, zoals jongedames maandelijks hun eisprong hebben, zou ze deze keer gelijk krijgen. Ze weet het zeker, maar Batko weet het. Hij ruikt de dood in haar. God mag hem en haar halen als het niet zo is.

Iedereen zal zich opnieuw in het zwart hijsen. In de steen zal tante Tola gebeiteld staan. Ook voor een dode een uitstekende naam.

Batko zal dansen in dorpen en steden hier ver vandaan.

‘Ik ga naar mijn pension,’ zegt Emil.
‘Misschien dat ik morgen nog langskom.’

Tante Tola antwoordt niet. Hij vergeet zijn opnames. Ze twijfelt of ze hem moet terugroepen. Waarom zou ze. Morgen komt hij haar dochter meenemen naar zijn roversnest boven de Donau. Ze komt van de opnamemachine af en slingert deze naar Batko Wojtek. Onderweg stapt ze over de berenleidsters die op het tapijt snurken.

‘In de houding, soldaat.’ Batko kijkt ongeïnteresseerd op. Ook dat is een houding. Hij weet niet of hij haar een lel moet geven. Hij besluit het even aan te zien. Ze sjort aan zijn halsband en maakt zijn muilkorf los. Hij gaapt, niet omdat hij moe is, maar omdat hij wakker wordt. Ze trekt de ketting van de houtkachel.

Batko Wojtek richt zich op en komt opnieuw met zijn kop tegen het plafond. 'Eet me op,' beveelt de oude vraag, vraagt ze, smeekt ze. Maar er wordt niet meer gegeten. De beer lacht en sjokt langs haar heen de tuin in. De ketting slingert achter hem aan. Batko maakt een koprol in de sneeuw en gaat zitten. Zijn neus danst in de lucht.

Tante Tola pakt de machine van de musicoloog weer op en loopt achter de beer aan. Ze zet het opnameapparaat in het smeltwater. Een dun laagje maar. Daar kan de techniek best tegen. Ze drukt op de afspeelknop. De muzikanten in de machine klinken ingeblikt, alles wat mensen in blik stoppen boet in aan kwaliteit, maar het zijn onmiskenbaar haar muzikanten die haar liederen spelen. Ze spoelt een stukje door. Naar de bruiloftslieder.

‘Hoppa!’ roept ze.

De poot van haar salontafel vliegt naar het vuur. Het sneeuwt. Het sneeuwt as. Witte kerst, geweest, witte haren, geweest. Ze danst opnieuw. De nacht is van purper en de beer is los.

‘Hoppa!’

Batko Wojtek pakt een fles kersenbrandewijn tussen zijn poten en giet hem in een teug leeg.

Dansen doet hij niet meer. Hij laat zich achterovervallen in het gras. ‘Heb je een peukje voor me, tante Tola?’ vraagt hij.

Tante Tola doet alsof ze de beer niet hoort. Ze danst hand in hand met zichzelf. Tante Tola is haar eigen cirkel.

‘Hoppa!’

Verantwoording

Winterslaap is een lang kortverhaal of een kort langverhaal dat mijn debuut *Verdwenen grenzen* verbindt aan *Of de oleander de winter overleeft* en de roman die volgend jaar verschijnen moet, *De vierde eik* (werktitel). Een schakelstuk dat, als het goed is, ook los van het eerdere werk gelezen kan worden.

Ik heb een passage – een net woord voor een geschrapte scène – uit mijn vierde roman omgeschreven naar dit verhaal. Dat heb ik gedaan met drie, vier, soms vijf uur slaap per nacht. Lang leve het babyleven! Mocht je dus een tikfout tegenkomen dan wijt ik die aan een toepasselijk gebrek aan slaap. Een gebrek aan eindredactie schrijf ik aan corona toe, want dat doet iedereen bij alles wat verkeerd gaat. Fouten (of complimenten,

waarom ook niet?) kun je gelukkig altijd doorgeven via [mijn website](#).

Dit is een kerstverhaal, een eindejaarsverhaal of nee, beter nog: een winterverhaal. Een geschenk van mij, aan jou. Daar hoef je echt, echt, echt helemaal niets voor terug te geven... maar het mag natuurlijk wel. Je kunt een [biertje overmaken](#), bijvoorbeeld. Of een exemplaar van [Of de oleander de winter overleeft redden](#) van de snippermachine.

Maar het leukst vind ik toch altijd een berichtje. Een persoonlijke noot. Iets liefs om mij door de onvermijdelijke winterdip te slepen.

Bedankt voor het lezen.

Voor nu: slaap wel!